

GÖZƏGÖRÜNMƏZ DÜŞMƏN

Mustafa Cəməli

(əvvəlki qəzetin 1 iyun sayında)

Kinə başqa cür yanaşanlar da var: "Məşhur yazıçı Emil Zolya çox haqlı olaraq göstərmişdir ki, nifrət müqəddəsdir. "Nifrət qüvvətli, qüdrətli və möhtəşəm ürəklərin hiddətidir, bu bəyazlıq, kobudluq və axmaqlığın bəzi adamlarda doğurduğu hiddətin ən mübariz ifadə, təzahür və hiddət formalarıdır. Nifrət etmək əslində sevmək deməkdir, öz qəlbində hərarəti, coşğunluğu və cəsarəti duymaq deməkdir, axmaq və eyibli hallara qarşı dərin hiddəti hiss etmək deməkdir.

Nifrət qəlbini yükünü yüngülləşdirir, təmizləyir, nifrət ədalət doğurur. Nifrət əxlaqi saflıq törədir, insanları nəcibləşdirir".

Məhz bu mənada, yalnız məhəbbət deyil, eyni zamanda şəraitdən, zamandan, məzmunundan və istiqamətindən asılı olaraq məhəbbətlə yanaşı nifrət də fəzilət doğuran qüvvədir, nifrət də müsbət əxlaqi keyfiyyətlərin yaradıcısı və mühafizəçisidir" (Ziyəddin Göyüşovun "Fəzilət və qəbahət" kitabından). Mənə qalsa, biz bir-birimizə yox, torpağımızı işğal edənlərə, min illər boyu formalaşmış dəyərlərimizi qəsdən, bilərəkdən əlimizdən almaq istəyənlərə nifrət etməliyik. Biz özümüz özümüze yağlı kəsilməməliyik. Belə olarsa, əsl düşməni unudar, ata-babalarının əsirlikdə qalan məzarlarını heç zaman ziyarət edə bilmərik. "Qul sərkərdə Spartak hökmdarların zülmünə bir də ona görə dözməyib, üsyan qaldırıb ki, onlar qullara öz valideynlərinin məzarını unudurmağa çalışırdılar" (Antik Roma tarixi).

Xəbərlərin vaxtıdır. Yeni bir xəbər eşitmək ümidi ilə televizoru açıram. Dünya artıq bu televizoru içindədir. Hər yerdən, hər kəsdən xəbər tuta bilirik. Aha, İtaliyanın, Fransanın, İngiltərənin, ABŞ-ın, Almanyanın, İrənin... şəhərləri sərhisz göstərilir. Bu ölkələrin şəhərlərinə əl bil əl çəkiblər, kimsə gözə dəymir. Şəhərlərdən birinin xiyabanında ağa paq keçilər görünür. Allah, Allah, gör dünya nə günə qalıb. Hansısa fermerin keçiləri gəlib şəhərdə sərbəst gəzir, otlar, səkilərdə hoppanıb-düşür.

Nəhayət, xəbərlər başlayır

Aparıcı gözünü monitora dikib xəbər verir ki, koronavirusdan ölənlərin və yoxluların sayına görə, ABŞ öndədir. İtaliyada da vəziyyət ürəkcaşan deyil, dünyasını dəyişənlərə tabut çatır. Baho... İngiltərənin baş naziri də koronavirusa yoluxub, xəstəxanaya yerləşdiriblər. Bu xəbəri eşidəndə bir balaca fikrə getdim. Görən, bizdə adi bir məmur koronavirusa yoluxsa, xalqa bildirirlər?!
Allah eləməmiş, dünənəcən pulu olanın birisi xəstələnsəydi, dərhal Avropa ölkələrinə qaçardı. Belə nəticəyə gəlirdik ki, bizim səhiyyəmiz ancaq kasıb-kusub, əlsiz-ayaqsızlarımız üçündür. Amma indi bax, öz həkimlərimizə möhtacıq. Adama özünükdəndən doğma kim ola bilər?!

Xoş xəbər. Vətənə dönmək istəyənlərimiz də çoxalıb. Neyləsənlər, "gəzməyə qürbət ölkə, ölməyə vətən yaxşı". Heç kəsə ölümləmirəm. Allah qorusun. Amma Vətəni təkçə ağır gündə yada salmaq insafsızlıqdır.
Aha, vatsapıma mesaj gəldi. Telefonumu açıram. Tanımadığım bir nəfər mığam üstə oxuyur:

Bürüyübdür acı virus dünyanı, Bilirsən ki, hələ yoxdur dərmanı. Dövlət sənə yaradıbdır imkanı, İşə getmə, ye, iç, kefdə qal, Ağrın alım, bircə aylıq evdə qal.

Şirin avazla oxunan bu sözlər xeyli kefimi açdı. Nikbin xalqıq. Ən ağır gündə də yumorumuzdan qalmırıq. Budur, tanımadığım bu adam şirin səsə bizə məsləhət görüb deyir ki:

Səbirlil ol, dözümlü göstər, tab eylə, Ciddi yanaş arvad yazan tabelə. Çölə çıxma, bizi salma zibilə, Müvəqqəti küncə qıstıl, dıbdə qal, Ağrın alım, bircə aylıq evdə qal.

Qardaş, məsləhətinə görə sağ ol! Çöldə qalmayacağıq ha, evdə qalacağıq... Dərhal da gəldiyim qənaətdən diksinirəm. Hamı bilir ki, evsiz-əşiksiz insanlar, pis şəraitdə yaşayanlar da var. Vay o günə ki, belələrinə görəsən, amma özünü görməzliyə vurasan. Şükür ki, belələrinə dar gündə dayaq duranlar da var. O gün sosial şəbəkədə görürəm ki, cavan bir oğlan dost-tanışının köməyi ilə çox pis gündə yaşayan ailələrin, tənha qocaların yanında.

Onlara ərzaq, bəzilərinə soyuducu belə alıb gətirib. Hətta it damına oxşayan "ev"lərdən birini söküb yerində abad bir bina tikmək fikrindədi (əlbəttə, tikməyə icazə versələr). Bu cavan oğlanın xeyir-xahlığından xeyli duyğulandım. Ürəyim "Təşəkkür! Təşəkkür!" duyğularıyla xeyli döyündü. Amma, sən demə, bu cavan oğlanın alıcınablığı, kasıblara yardım etməsi, bu acız, miskin adamların yaşayışını, şəraitini, acımacaqlı halını əl telefonu ilə çəkib xalqa göstərməsi hansısa icra başçısının bərk xətrinə deyib. Gözünü yumub, ağzını açıb, düşünüb-düşməndən deyib ki, eheyy, cavan oğlan, sağ əlin verdiyini sol əl bilməməlidir. Nə üçün etdiyini yaxşılıqları dünyaya car çəkirsən?

Görürsən, sən Allah bu məmurun düşüncəsini?!

İsti kabinetində oturub, onun əvəzindən görülən işlərdən hələ bir rəncidə də olur. Ə, məmur ola bilmirsən, bari vətəndaş ol da. Əşi, vətəndaş, vətəndaş deyirik, amma çoxumuz ölkə vətəndaşı ola bilmirik da. Başımızca gələnlə müsbətlərin çoxu da vətəndaş ola bilməməyimizdən irəli gəlir. Şair necə deyib? "Vətən daşı olmayan, olmaz ölkə vətəndaşı". Ölkə vətəndaşı olmaq şərt deyil, vətəndaş - vətənsəvər, insansevər, təassübkeş, xeyirxah, namuslu - saymaqla bitməz - olmaq gərəkdir.

Vətəndaşlıqdan, qardaşlıqdan danışmaq hələ böyük anlamda Vətəndaşlıq deyildir. Rus şairi Nekrosov demişkən: "Sən şair olmaya bilərsən, amma Vətəndaş olmağa borclusan". Neyləyək ki, vətəndaşlıq borcunu unudanlarımıza da var. Unudanda da olursan çönlün daşı, çönlün quşu. Ə-ayağa dolaşan zibil. Beləindən yuvasına dən daşın qarışqa yaxşıdı. Həz. Əli əleyhissalam ona görə deyibdir ki: "And olsun Allaha, bir qarışqanın ağzındakı arpa dənəsinin qabığına almaq üçün mənə 7 iqlimi və bu iqlimin altındakı ölkələri versələr, yenə də qəbul etməyəm". Əli əleyhissalam qarışqanın fədakarlığına görə belə deyibdir. Çünki dünya fədakarların çiyni üzərində dayanıb, yoxsa çoxdan məhv olardı...

Düşünməkdən yorulub yeni bir xəbər eşitmək istəyi ilə televizoru açıram. Şükür Allaha, kanallar saysızdı. İstədiyini kanalı aç bax. Bizim kanallar ayrı-ayrı adlar daşısalar da, bir-birindən sən dəyənlə fərqlənirlər. İllərdir əksəriyyətimizdə çal-çağırda. Çalıb-oxuyandan, şou əhlinəndən ögə bir şey görməzsən. Hamı oxuyur. Hamı mikrofonlaşib. Təbiətini, imicini dəyişənlərimiz də çoxdu. Aman-ki, birdən mənə səhv başa düşərsiniz. Demirəm ki, hamı bir-birinə oxşasın. Amma istəyirəm ki, milliliyimizi qoruyub saxlayaq, öz sifətimiz olsun. Qarasac doğulmuşuqsa sarısac, qırmızısaç olmayaq. Allah bizim gözümüzün, cöhrəmizin rənginə görə saç verir. Siz qıvrımsac qara zəncini sarısac təsəvvür edə bilərsiniz? Mən heç cür edə bilmirəm.

Məni qınamasanız, koronavirus qaçaş təşəkkür etməyə istəyirəm. Aha, gözünüzə sual görürəm. Soruşmaq istəyirsiniz ki, a kişi, camaat bu virusun olından ağlamaq istəyir, sən nəyə sevinirsən? Öz aramızda qalsın, yoxsa sosial şəbəkədə söylər, infarkt edərlər, şəkərə tutularam. Qardaşlar, qınamayın məni, canımız bu səsi olmayan əlimikrofonlu şou əhlinəndən qurtarıb, şükür. Onların villalarını göstərən, dəbdəbəli yaşayışlarını nümayiş etdirən, məzmunuzdan danışmalarını məzmunlu hesab edən təmənnalı aparıcılarından da canımız qurtarıb. Bizi o qədər bayağı mahnlılar eşitməyə vordış etdiriblər ki, təsadüfdən-təsadüfə mavi evdəndə dəvət edilmiş hörmətli bir alimin söhbətinə qulaq asmağa hövsələmiz çatmır. Niyə belə hala salıblar bizi? Niyə susmuşuq? Bu "manıslara" nə üçün biz bir belə geniş meydan vermmişik? Əlacımız deyinnməyə, televizoru söndürməyə qalıb. Nə üçün? Filosofluq etmək istəmirəm. Çünki vətəndaş olmamışıq. Şər-şəbədəndən, abirsizliqdan, hörmətdən düşməkdən qorxmuşuq. Beləcə zövqlərimiz korlanıbdır. Kökdən düşmüşük. Deklamasiya deyən-

(Ovqat)

lə, əsl oxuyanı qarışiq salmışıq. Bülbülləri küsdürüb, cibimizə pul basan qarğaları tərəfləyib millətə sırımışıq. Şou əhlini beşikdəki uşaqlar da tanıyır, amma beş alimin, üç filosofun, on yazıçı-şairin, beş hərbi generalın, on milli qəhrəmanın adını bilən yoxdur. Axı hər bir şeyin həddi olmalıdır. Həddini keçdinsə, hesab elə ki, yad bir ölkənin sərhədini keçmişən. Keçmək olmaz sərhədi! Qadağandır!

Bəs bu qədər hoppanıb-düşməyin, diringi oxumağın, meyxana deməyin qarşısında niyə "stop" işarəsi olmasın? Hə, niyə?!

Hiss edirəm ki, bir gözəgörməzimin nəfəsi boynumun ardını qarşı:

- Bəs axşam-səhər muğamat oxumaq olar?

- Yox! Qətiyyətlə olmaz! Axşam-səhər muğamat oxunsu, qulaq yağır olar. Bezərik. Gözdən, dəyərdən salarlıq. Hər şeydə əndazə gözlənilməlidir. Əndazəni itirmək yeyib-icmək hissinə itirmək kimi bir şeydir.

Hər bir işdə əxlaq olmalıdır. Əxlaq bizim gündəlik həyatımızın ən başlıca kreditinə çevrilməlidir. Daşnakların həyasız hücumlarına qarşı "Difai partiyası"ni yaratmış, Sarbona Universitetində təhsil almış unudulmaz Əhməd bəy Ağaoğlu təəssüf hissələ yazırdı ki, "Bizim insanlar əxlaqi qurşaqlardan aşağı başa düşür. Halbuki qurşaqlardan yuxarı qəlb və ruh var".

Əxlaqla məddahlıq bir yerdə ola bilməz. İşdə təcəlliyində olduğun birisini tərəfləyib çəşdirmə. Müdrik insan tərifi yükü götürməz. Həz. Əli əleyhissalam demişdir ki: "Mənə dil rüsvəti verməyin. Mənim nöqsanlarımı deyin, mənə öyməyin. Mən sizin dillə dediyiniz tərifi dən aşağı, qəlbinizdə tutduğunuzdan isə çox yüksəyəm".

Dahi Nizami Gəncəvi isə belə qənaətə gəlmişdir:

Dünyaya fəthəlməz zülmükərlə, rəzəlat, Yer üzünün fəthi ədalətdi, ədalət!

Deyəsən, başını ağrıtdım. Elə fikirləşməkdən mənim də sinirlerim gərginləşdi. Gedəsi başqa bir yerim yoxdur, həm də icazəm. Ona görə də çıxıram evyana. Eyyvanım mənim, qalam mənim! Qarşı binalarda kimsə görünməyib, elə bil hamı yatıb. Şəhəri necə demiş: "Hamı yatmış, bir Allah oyaqdı, daha bir mən. Məndən aşağı kimsə yox, ondan da yuxarı".

Burada da qərar tuta bilmirəm,

arxa tərəfdəki evyana çıxıram. Təktük avtobuslar gözə deyir, az qala boş gedib-gəlirlər. Az da olsa, maskalı, maskasız adamlar görünür. Fikirleşirəm ki, maska taxmaqdan eybi yoxdur, tək maskalanmayaq, birsifətli olaq. İmam Hüseyn öz dövründə bu qənaətə gəlib ki, "İnsanlar dünyanı quludur. Dünyalarına zərər verməyəndə qədr dindən dən vururlar. İlk imtahan və sınağa yetişdikdə gerçək dindarın nə qədər az olduğu meydana çıxır". İstəyirəm biz belə olmayaq, çox olaq. İnşallah, bu ağır günlər gəlib keçər. Yurdumuza bahar gəlib. Günəşli günlər dadımıza yetər. Mirz? Mehdi ??kuhi yaxşı deyibdir:

Gələnlə birdir, gedənlə birdir, qalan bir, Gələnlə qalmaz, gedənlə gəlməz, əcəb sirr. Bir əvvəl var, bir axır var deyillər, Bu bir sözdür, nə əvvəl var, nə axır.

Allah qoysa, bu bələnin də öhdəsindən gələrik. "İnsanı fərqləndirən ən ali cəhət onun maneələri dəf etməkdə inadkarlığıdır" (L.Bethoven).

Bu koronavirus dövründə bizim hər bir hərəkətimiz, davranışımız, özümüze və ətrafımıza təlqinimiz şüurlu, həm də ədalətli olmalıdır. Qurani-Kərimin "Yunus" surəsində deyilir: "Həqiqətən Allah insanlara zülm etməz, lakin insanlar özləri özlərinə zülm edərlər". Bu dəyərlə surəyə etiraz edən tapılarımı?! Qətiyyətlə! Çünki həqiqətdir.

Allah bizi bir-birimizə zülm etməkdən qorusun. Əlac televizoru qarşısında oturmaq pultu ələ götürməyə qalıb. Dünya indi real ələmdən virtual ələmə keçib. Bir-baş verilişlər ölkənin tanınmış şəxsləri, həkimlər, millət vəkilləri, mədəniyyət xadimləri canlı bağlantıya qoşulurlar, fikir və mülahizələrini söyləyirlər, sonda əməniyyətlə olaraq bizə evdə qalmağı tövsiyə edərlər. Sağ olsunlar. Yaşlılar bütün qaydalara, qadağalara can-başla əməl edərlər, amma ölkədə cızığandan çıxanlar da var.

Aha... "Səhər-axşam" verilişində məşhur xanım rəssamımızla canlı bağlantı var. Maraqlanıb kanalı çevirmirəm. Dərhal da heyrət məni bürüyür. Çox əcaib-qərib mənzərədir. Bilmirəm bu mənzərəni mənəndən başqa seyr edənlər oldumu? Aparıcının sorğu-sualına səksəni haqlamış hörmətli xanım rəssam rus dilində cavab verir.

Analoq olmayan dialoq idi. Ayrı-ayrı dillərdə danışsalar da, bir-birini anlayırdılar. Görəsən, Almaniyada canlı bağlantıda jurnalistin sorğusuna cavab olaraq xanım rəssam almanca deyil, rusca cavab verə bilərdimi? Alman xalqı buna necə baxardı? Onu ekrana yaxın buraxardılar mı? Baxın bizim xanım rəssama. Təəcübü deyilmi? Bu yaşa çatasan, doğma dilini öyrənməyəsən...

Bu yerdə Mirzə Əli Möcüzün bir parça şeiri yadıma düşdü:

Dünən şeir ilə bir namə apardım şahı-İrana, Dedi: "Torki nəmidanəm, məra to beccə pəndari?" Özü türk oğlu türk, amma deyir türki cəhalətdir, Xudaya, müzəhəbil qıl taxtından bu ali-Qacari! Ümidini kəsmə, Möcüz, yaz anan təlim edən dildə, Gəzər bir ərməğan tək dəftərin, bil, Çinü Tatarı!

Bəli, rəhmətlik Mövlənə Cəlaləddin "Danış, səni görüm", - deyib. Sabah-sabah da bu xanım rəssam danışdı, onu gördüm. Bizə məxsus olan ancaq bu xanımın daşdığı addır. Yaxşı olar ki, adını, soyadını da dəyşisən.

Nə isə, duyğulandım və darıxdım. Tələbə yoldaşımız Şamxal deyirdi ki:

Can ana, qatar vaxtıdır, Yenə ayrılığın çatır vaxtıdır.

Telejurnalist dostum Adil İrşadovlu da deyirdi ki, Şamxal, tələs, Bakı-Ağdam qatarına minib Qarabağa getmək vaxtıdır! Tələs, sonra gəc olar.

- Hörmətli sərsinlər, Bakıdan Ağdam gedən 656 nömrəli Bakı-Ağdam qatarına birinci platformadan minik başlayır...

Gör necə ildir bu elanı eşitmirik. Gör necə ildi...

Biz yaşlılar bu il yazın gəlişini evdə oturmaq qarşıladıq. Ağaclar gözələrimiz öndə yarpaqladı... Elə ağaclar da bizə oxşayıb. Nə zamansa onlar da yaşlanıb, qocalıb. Payız gələndə yamaşıl libasını dəyşir, yarpaqları saralıb tökülür, xəzəl olur. Nə etmək, təbiət təbədi, əzəli qanunu budur. Bu yerdə ömrümdə təmasda olmadığım, məşhur rejissor, aktyor Rza Təhmasiblə bağlı ibrətli bir detal yadıma düşdü. Bu əhvalatı mənə aktyor dostum Azad Şükürov danışmışdı.

Rza Təhmasib dərəcə pərişan gəlir. Tələbələrini soruşurlar: - Ustad, nə baş verib, niyə kefsizsiniz?

Rza müəllim deyir:

- Bilirsiniz, yolun üstündəki apteki tanıyırsınız də?

- Bəli, tanıyırdıq.

- Onun yanındakı işıqfor var ha...

- Bəli.

- Bax orda başınımmız dayandı. Yaxınlıqdakı ağacın budağından bir yarpaq qopub hərəkətə-hərəkətə, fırlana-fırlana gəlib düşdü adamların ayaqları altına. Heç kəs bu yarpağa fikir vermədi, hamı tapdalayıb keçdi. Çox böyük amansızlıq gördüüm.

Deyirəm, Rza Təhmasib rəhmətlik yaşasaydı,

bu gün nəinki yarpaqları, hətta ədalət, vicdanı, şərfi, ləyaqəti, insanlığı tapdalayıb keçən insan cildində həşəratlar gөрərdi.

... Bilmirəm daxilimdə, yaddaşımnda nə baş verir, tez-tez "Hacı Murad"ın müəllifi Lev Tolstoyu anıram. Yəqin tək-cə böyük yazıçı olduğuna görə yox, həm də ədalətli olduğu üçün.

Bir gün mətnşünas, şair Salman Mümtaz Rusiyaya, Lev Tolstoyun görüşünə gedir. Qapını döyür. Qulluqu gəlib qapını açır.

- Bağışlayın, sizə kim lazımdı?

Salman Mümtaz cavab verir:

- Lev Nikolayeviç Tolstoy?

- Sizə Qraf Tolstoy lazımdı, yoxsa yazıçı Tolstoy?

- Yazıçı Tolstoy!

- Buyurun keçin içəri.

Salman Mümtaz içəri keçir. Görür ki, Qraf Tolstoy döşünə önlük taxıb bənalıq edir.

Qraf Tolstoy belə sadə, zəhmətkeş yazıçı olmasaydı, insanlar uzaq-uzaq məmləkətlərdən onun görüşünə gəlməzdilər. 1901-ci ildə L.Tolstoy xəstələndəndə Çexov narahatlıqla demişdi ki, "Tolstoy ölsə, mənim həyatımda bir boşluq əmələ gələr".

Bəli, dahilər öləndə hər kəsin ürəyində böyük bir boşluq yaranır. Döşünə önlük taxıb lazım gələndə bənalıq edən yazıçının yerini həmişə görüncək.

Zəhmətdən söz düşmüşkən, Cibran Xəlil Cibran deyirdi ki: "Yazıqlar olsun o millətə ki, hazırlamadığını içir, yazıqlar olsun o millətə ki, əkmədiyini yeyir, yazıqlar olsun o millətə ki, tikmədiyini geyir".

Amma bu gün, bu ağır gündə imkan-sızlara göndərilmiş ərzaq malına bəziləri göz dikir. Min bir fırlıqla başqasının ata-baba mülkünü, torpağını ələ keçirir. Belə-belə vicdansız əməlləri eşidəndə adamın damarlarında qanı donur. Xalq şairi Rəsul Rza demişkən:

Kimə deyim dərdimi?! Dünya dolu adamdır.

Bu "Evdəqal" dövründə gecələri daha ağır keçirirəm. Bəzən sübhə kimi yata bilmirəm. Xəyalım dağda-bağda gəzir. Bədəm bir məsəl var: oynayıram, gülürəm, oynas yaddan çıxıram.

Mənim yadımdan çıxmayan isə müqəddəs Qarabağdı! Qarabağ! İşğal altında inləyən, bizi haraylayan Qarabağ! İnsanın zaman-zaman unuda bilmədiyini bir şey varsa, o da gördükləridir. O, görmədiyini təsəvvür edir, sən deyən qədər də həsrətinə olmur, gözü ilə görüb yaddaşına köçürdükleri isə əbədi yol yoldaşdır. Sən nəfəsinə qəddər onu tərək etməz. O qədər həssaslıqla xatırlayır ki, özü öz yaddaşına heyran qalar. Səhər-səhər əlli il bundan qabaq bir həyətdə gördüyü açmış qızıl-gülün üstündəki şəh də yadıma düşər.

Mən bu 27 ildə elə bir gecə olmamış ki, bir ruh kimi Qarabağ, eyni gündə gözdüyüm, gecələdiyim Ağdamı, Şuşanı, Laçını, Qubadlıyı, Kəlbəcəri, Zəngilanı, Cəbrayılı gəzib, görüb səhərə yaxın geri qayıtmayam. Ah, koronavirusdan, bu gözəgörməz bələdan, insan qəsdinə durmuş colladdan qorxmuram. Qorxduğum tək bir şey var, qəflətən ölüm, Qarabağın azad olacağı o BÖ-YÜK GÜNÜ görməyəm. Ey böyük Yaradan, sən belə bir əzabı mənə rəva görmə. Çoxları "Qarabağ, Qarabağ" deyər köçdü dünyandan. Bari yerdə qalanlara möhlət ver, İlahi.

Budur, elə bil Azadlıq meydanında-yam. Hələ torpaqlarımız işğal olunmayıb. Amma Xankəndidə xainlərin əli ilə kövrüklənmiş ermənilər Dağlıq Qarabağı Ermənistanla birləşdirmək eşqi ilə mitinqlər keçirirlər. Yaddaşımnda 1988-ci ildir. Qarabağ adlı faciələrimizin başlanğıcı. 32 il keçib o gündən, 32 il! Bir igidin ömrü! Uzaqdan müğənni Zurufunun səsi gəlir qulağıma:

Fikrindən gecələr yata bilmirəm, Bu fikri başımdan ata bilmirəm. Neyləyim ki, sənə çata bilmirəm, Ayrılıq, ayrılıq, aman ayrılıq. Hər bir dərdəndən olur yaman ayrılıq.

Uzundur hicrindən qara gecələr, Vurubdur qəlbimə yara gecələr. Bilmirəm, mən gedim hara gecələr, Ayrılıq, ayrılıq, aman ayrılıq. Hər bir dərdəndən olar yaman ayrılıq.

Cənub həsrətli bu mahnını ilk dəfə Azadlıq meydanında eşitdik. Yüz minlərlə insanın əlləri ağ-ağ geyərcinlərin qanadları kimi çırpıdı, sonra əllər yumulub yumruğa çevrilib havaya qalxdı:

- Qarabağ! Qa-ra-bağ! - hayqırtısı hökumət binasına dəyib əks-səda verdi:

- Qa-ra-bağ!

Gecə keçir. Ətraf sakitlikdi. Çox istəyirəm ki, heç nə haqda düşünməyəm, hər şeyi, hər kəsi unudam. Bacarmıram. Xəyalım bir yerdə qərar tutmur. Quş kimi qanadlanıb uçur. Çox istəyirəm ki, mənim xəyalım - ruh quşum aram olsun, hərəsa qonsun, sakitləşsin. Ancaq çifayda. Səməd Vurğun demiş:

Gah doğur, gah batır könüllü riqətim Tez-tez yanib sənə səyyarələrtək. Düşərgə axtarır huşum, diqqətim, Səfərdən qayıtmış təyyarələrtək.

Aprel, 2020-ci il